

ВИКОРИСТАННЯ ПРИНЦИПІВ ПРАВА ПРИ ПОДОЛАННІ ТЕМПОРАЛЬНИХ КОЛІЗІЙ

О. В. Москалюк,
адвокат, кандидат
юридичних наук, асистент
кафедри конституційного
права юридичного
факультету Київського
національного
університету імені Тараса
Шевченка

Колізії норм права потребують подолання в юридичній практиці, тобто вибору однієї з двох норм, які перебувають в суперечності з метою вирішення конкретних життєвих ситуацій. В більшості випадків подолання колізій здійснюється шляхом використання колізійних норм або вироблених теорією права колізійних принципів.

Для подолання темпоральних колізій, які виникають в результаті видання в різний час з одного і того ж питання двох чи більше норм права, використовується відомий ще з часів римського права колізійний принцип *lex posterior derogat priori* (лат. «пізнішим законом скасовується раніший»)¹. Колізійний принцип *lex posterior* неодноразово згадується в дореволюційній російській літературі [2; 3, 79; 4, 316; 5], визнається іноземною юридичною доктриною [6, 230; 7, 30; 8, 476] та використовується в міжнародному праві [9, 397–402; 10]. В сучасній вітчизняній юридичній літературі особливості застосування цього колізійного принципу комплексно розглядали А. Мірошниченко [10], С. Погребняк [11], О. Пушняк [12].

Водночас застосування колізійного принципу *lex posterior* має обмежений характер. Він не використовується у випадку збігу темпоральної та змістовної колізій, а також збігу ієрархічної та темпоральної колізій [10, 13, 14]. Свої особливості має і подолання темпоральних колізій, які зумовлені продовжуваністю відносин в часі [15, 16].

Втім поза увагою юридичних досліджень залишається проблема подолання темпоральних колізій між матеріальними нормами, які ускладнені наявністю процедурних норм. Це стосується численних процедурних заборон та обмежень на прийняття певних матеріальних норм. Приміром, пп. 4.1.9 Податкового кодексу України (далі – ПК) передбачає заборону вносити зміни до будь-яких елементів податків та зборів пізніше як за шість місяців до початку нового бюджетного періоду, в якому будуть діяти нові правила та ставки, а також змінювати податки та збори, їх ставки, а також податкові пільги протягом бюджетного року [17]. Виникає питання, яким чином необхідно вирішувати колізію у випадку, якщо відповідні зміни, незважаючи на заборону, все ж таки будуть прийняті.

Отже, метою цієї статті є встановлення засобів, які можуть використовуватися при подоланні таких темпоральних колізій. Її новизна полягає в обґрунтуванні необхідності використання принципів права, насамперед принципу правової визначеності та принципу гуманізму, при подоланні темпоральних колізій між матеріальними нормами, які ускладнені наявністю процедурних норм.

Насамперед відзначимо, що до прийняття Податкового кодексу в Законі України «Про систему оподаткування» було передбачено, що зміни і доповнення до цього Закону, інших законів України про оподаткування стосовно надання пільг, зміни податків, зборів (обов'язкових платежів), механізму їх сплати вносяться до цього Закону, інших законів України про оподаткування не пізніше ніж за шість місяців до початку нового бюджетного року і набувають чинності з початку нового бюджетного року. Це правило не застосовувалося у випадках зменшення розміру ставок податків, зборів (обов'язкових платежів) або скасування пільг з оподаткування та інших правил, які призводять до

В статті розглядається проблема подолання темпоральних колізій між матеріальними нормами, яка ускладнена наявністю процедурних норм, що встановлюють заборони та обмеження на прийняття певних матеріальних норм. Доводиться, що подолання таких колізій повинно здійснюватися шляхом використання принципів права, а не шляхом застосування колізійного принципу «більш пізнього акта».

Ключові слова: темпоральні колізії, принципи права, колізія норм права, правова визначеність

¹ Ще в Титулі IV Про конституцію принципів Книги I Дігест Юстиніана було передбачено: «більш пізні закони мають більше значення, ніж ті, що були раніше» [1, 169].

порушення правил конкуренції та створення податкових переваг окремим суб'єктам підприємницької діяльності або фізичним особам. Однак в юридичній літературі висловлювалася точка зору, що ці правила встановлюються законом, що означає можливість відходу від них у будь-якому іншому законі. Тому більш дієвими ці правила може зробити лише закріплення їх в акті вищої юридичної сили [12, 79].

Дійсно, якщо підходити до вирішення подібних колізій формально, то прийняття більш пізньої в часі норми автоматично зумовлює необхідність її застосування внаслідок дії колізійного принципу *lex posterior*. Однак вибір правової норми визначається не просто формальним використанням того чи іншого колізійного принципу, а є результатом його аналізу з позиції відповідності принципам права і цілям правового регулювання.

З огляду на викладене, вибір правової норми при темпоральних колізіях між матеріальними нормами, які ускладнені наявністю процедурних норм, повинен здійснюватися виходячи з припущення розумності законодавця: «законодавець мислить послідовно і ніколи не допускає суперечності з самим собою». В контексті колізійного принципу «більш пізнього акта» це припущення означає, що, створюючи нову норму, законодавець тим самим прагнув змінити чи скасувати норму попередню. Такий підхід розуміння природи цього колізійного принципу – традиційний. Наприклад, А. Васильєв вказує: в основу темпорального правила подолання колізій (кожний наступний акт скасовує дію попереднього) покладено припущення, що «і той, і інший акт виражає волю одного законодавця, але бажаніше надавати перевагу тій волі законодавця, яка виражена останньою, так як саме вона повинна відповідати духу часу» [19, 54]. На думку Д. Агашева, «вибір норми, прийнятої пізніше, відображує зміни підходу законодавця до регулювання одного і того ж питання, тобто презюмується, що нова норма є більш прогресивною, ніж стара» [20, 154].

Втім, у випадку, коли спочатку законодавець шляхом прийняття процедурної норми обмежує себе у створенні певних норм, а потім сам і порушує такі обмеження, навряд чи слід вести мову про розумність дій законодавця, а відтак застосування колізійного принципу пріоритету більш пізнього акта видається помилковим. Тому, приміром, у ситуації, коли всупереч пп. 4.1.9 ПК законодавець вносить зміни до будь-яких елементів податків та зборів пізніше як за шість місяців до початку нового бюджетного періоду, вибір правової норми повинен здійснюватися на користь більш ранньої у часі норми. Підставою для такого висновку є те, що ст. 4 ПК має назву «Основні засади податкового законодавства». Таким чином, ця стаття встановлює принципи податкового законодавства, до яких серед інших належить і принцип заборони внесення зміни до будь-яких елементів податків та зборів пізніш як за шість

місяців до початку нового бюджетного періоду, а також змінювати податки та збори, їх ставки та податкові пільги протягом бюджетного року. Фактично цей спеціальний принцип податкового законодавства спрямований на конкретизацію одного з аспектів принципу правової визначеності – вимоги розумної стабільності права, яка передбачає необхідність незмінності правових приписів протягом певного часу.

Отже, колізію норми, прийнятої пізніше, і норми пп. 4.1.4 ПК слід розглядати як ієрархічну колізію, яка долається шляхом надання пріоритету принципу права (принципу законодавства). Такий висновок зумовлюється тим, що ієрархічне правило подолання колізії («пріоритет має норма вищої юридичної сили») «поглинає» змістовний (пріоритет спеціальної норми над загальною) та темпоральний (пріоритет норми акта, прийнятого пізніше) принципи подолання колізій. Таким чином, темпоральний та змістовний аспекти такої колізії до уваги братися не повинні, а її розв'язання не можна здійснювати шляхом застосування колізійного принципу *lex posterior*. Отже, вибір правової норми повинен бути зроблений на користь більш ранньої матеріальної норми як наслідок застосування системного способу тлумачення та використання принципів права.

Зроблений нами висновок додатково обґрунтовується тим, що ч. 2 ст. 6 («органи законодавчої, виконавчої та судової влади здійснюють свої повноваження у встановлених цією Конституцією межах і відповідно до законів України») та ч. 2 ст. 19 («органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України») Конституції України поширюється і на Верховну Раду України. Тому Верховна Рада при прийнятті нових законів не має права порушувати положення норм, які встановлюють обмеження на прийняття відповідних матеріальних норм.

Схожа колізія вже з'явилася в українському законодавстві. Як вже зазначалося в цій статті, пп. 4.1.9 ПК забороняє змінювати податки та збори, їх ставки, а також податкові пільги протягом бюджетного року. Всупереч такій забороні, Верховна Рада України 19 травня 2011 р. прийняла Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та про ставки вивізного (експортного) мита на деякі види зернових культур», в якому в Прикінцевих положеннях було передбачено, що даний Закон набирає чинності з 1 числа місяця, що настає за місяцем, в якому він опублікований [21]. Вперше цей Закон був опублікований 17 червня 2011 р. в газеті «Урядовий кур'єр». Таким чином 1 липня 2011 р. вказаний Закон набрав чинності. Серед іншого в Законі пунктом 1 розділу I з Податкового кодексу було виключено норму пп. 196.1.14, якою передбачалось, що не є об'єктом оподаткування ПДВ операції з постачання послуг, визначених в

пункті «в» п. 186.3 ПК, тобто вони стали об'єктом оподаткування ПДВ. Іншими словами, законодавець додав новий елемент до податку на додану вартість, виходячи з того, що відповідно до пп. 7.1.2 ПК, об'єкт оподаткування є обов'язковим елементом будь-якого податку. Таким чином, існує колізія між пп. 4.1.9 ПК та вказаним Законом. Темпоральний аспекта цієї колізії спонукає віддати перевагу нормі закону, прийнятого пізніше, а отже, відповідні послуги повинні бути об'єктом оподаткування вже в цьому бюджетному році. Втім, як вже зазначалось вище, ця колізія повинна розглядатися як ієрархічна, внаслідок чого пріоритет має бути наданий пп. 4.1.9 ПК.

Ще одним аргументом для застосування пп. 4.1.9 ПК при подоланні цієї колізії є норма п. 56.21 ПК України, яка передбачає, що у разі, коли норма Податкового кодексу чи іншого нормативно-правового акта, виданого на підставі Податкового кодексу, або коли норми різних законів чи різних нормативно-правових актів припускають неоднозначне (множинне) трактування прав та обов'язків платників податків або контролюючих органів, внаслідок чого є можливість прийняти рішення на користь як платника податків, так і контролюючого органу, рішення приймається на користь платника податків.

Крім того, враховуючи те, що відповідно до норм ст. 17 Закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» [22] та ст. 8 Кодексу адміністративного судочинства України [23] суди застосовують при розгляді справ Конвенцію та практику Суду як джерело права, слід також звернутися до остаточного рішення Європейського суду з прав людини в справі «Шокін проти України». В зазначеному рішенні Європейський суд дійшов висновку про порушення прав заявника, гарантованих статтею 1 Першого протоколу до Конвенції, по-перше, в зв'язку з тим, що відповідне національне законодавство не було чітким та узгодженим і, як наслідок, не відповідало вимозі «якості» закону і не забезпечувало адекватність захисту від свавільного втручання у майнові права заявника; по-друге, національними органами не була дотримана вимога законодавства щодо застосування підходу, який був би найбільш сприятливим для заявника – платника податку, коли у його справі національне законодавство припускало неоднозначне трактування [24].

Зважаючи на наведені нами аргументи, класична формула *lex posterior derogat priori*, яка ґрунтується на припущенні розумності законодавства, може бути спростована в цій ситуації за допомогою посилань на загальні правові принципи або цілі правового регулювання, що порушуються при застосуванні колізійного принципу *lex posterior* і свідчать про нерозумність дій законодавця.

З метою повного і всебічного розгляду проблеми подолання темпоральних колізій між матеріальними нормами, які ускладнені наявністю про-

цедурних норм, розглянемо інший приклад. Відповідно до ст. 10 Закону України «Про оплату праці» розмір мінімальної заробітної плати встановлюється Верховною Радою України за поданням Кабінету Міністрів України не рідше одного разу на рік у законі про Державний бюджет України (ч. 1 ст. 11), а зміни її розміру іншими законами України та нормативно-правовими актами є чинними виключно після внесення змін до закону про Державний бюджет України на відповідний рік (ч. 3 ст. 11) [25]. Водночас Закон України «Про встановлення прожиткового мінімуму та мінімальної заробітної плати» від 20 жовтня 2009 р. № 1646-VI змінював такий розмір без внесення змін до Закону України «Про Державний бюджет України на 2009 рік», створюючи таким чином колізію з його нормами, а також нормами пп. 5-2, 5-3 ч. 2 ст. 38 Бюджетного кодексу України [26]. Якщо розглядати дану колізію виключно між нормами Закону України «Про Державний бюджет України на 2009 рік» та Закону України «Про встановлення прожиткового мінімуму та мінімальної заробітної плати», то пріоритет в застосуванні повинні були мати розміри, встановлені Законом України «Про встановлення прожиткового мінімуму та мінімальної заробітної плати», як такі, що визначені більш пізнім нормативним актом. Проте постає питання, яким чином наявність процедурних норм ст. 11 Закону України «Про оплату праці» та норм Бюджетного кодексу впливає на розв'язання такої колізії? В правозастосовній практиці не було однозначної відповіді на поставлене запитання.

Так, наприклад, в Листі ДПАУ від 24 грудня 2009 р. № 28800/7/17-0217 [28] та Листі ДПАУ від 14 січня 2010 р. № 160/6/17-0716 [29] прожитковий мінімум для працездатних осіб та розмір мінімальної заробітної плати з 1 січня 2010 року визначався на рівні 869 гривень відповідно до норм більш пізнього Закону «Про встановлення прожиткового мінімуму та мінімальної заробітної плати», а, наприклад, в Листі Мінпраці від 3 лютого 2010 р. № 98/13/84-10 [30] та Листі Мін'юсту від 26 січня 2010 р. № 20407-0-33-09-21 [31] відповідні показники пропонувалося розраховувати відповідно до більш раннього Закону «Про внесення змін до Закону України «Про Державний бюджет України на 2009 рік». Показово, що в жодному з листів органів державної влади, пов'язаних з даною проблемою, не наводиться жодне теоретичне обґрунтування вибору тієї чи іншої норми. Більше того, у вказаних листах навіть не згадується про наявність колізії між нормами різних законів.

Безумовно, такий підхід органів державної влади може бути пояснений складністю розв'язання подібної колізії. Фактично в такій ситуації мала місце колізія відразу трьох норм: двох матеріальних норм між собою та однієї з цих норм з процедурною нормою. Матеріальні норми Закону України «Про встановлення прожиткового міні-

муму та мінімальної заробітної плати» та ч. 1 ст. 55 Закону України «Про Державний бюджет України на 2009 рік» перебували між собою в темпоральній колізії як норми, прийняті в різний час, а норма Закону України «Про встановлення прожиткового мінімуму та мінімальної заробітної плати» суперечила положенням процедурної норми Закону України «Про оплату праці». Крім того, на відміну від проаналізованої нами вище ситуації, коли процедурна норма є вираженням принципу галузі права, що в кінцевому підсумку і повинно визначати її пріоритет над матеріальною нормою, у вказаній ситуації матеріальні норми мають однакову юридичну силу з процедурною нормою, оскільки остання навряд чи може розглядатися як втілення галузевого принципу права. Однак чи може складність колізії бути виправданням відсутності будь-якого теоретичного обґрунтування вибору правової норми, який здійснюється органом державної влади?

Саме тому вважаємо за необхідне навести позицію Верховного Суду України, який здійснив теоретичне обґрунтування вибору правової норми в межах цієї колізії [32]. Нагадаємо, що необхідність визначення розміру мінімальної заробітної плати виникла в зв'язку з розмежуванням кримінально караного злочину, передбаченого ст. 185 КК України [33] від адміністративного проступку, передбаченого ст. 51 КпАП України [34]. У згаданому листі Верховний Суд України, вказавши на наявність відповідної колізії, вважав за необхідне її вирішувати, виходячи з принципу гуманності кримінального закону. Такий висновок обумовлюється тим, що для кваліфікації діяння за ст. 51 КпАП України або ст. 185 КК України Верховний Суд України пропонував застосовувати показник розміру мінімальної заробітної плати в 869 грн, який встановлювався ст. 2 Закону України «Про встановлення прожиткового мінімуму та мінімальної заробітної плати», при цьому вказавши, що такий розрахунок є більш сприятливим для особи у порівнянні з розрахунком, здійсненим на підставі показника, закріпленого у ч. 1 ст. 55 Закону України «Про Державний бюджет України на 2009 рік». Таким чином, дрібним викраденням чужого майна повинно було визнаватися викрадення майна на суму, що не перевищує 86,9 грн (якщо застосовувати Закон «Про

Державний бюджет України на 2009 рік», то дрібним викраденням чужого майна повинно було визнаватися викрадення майна на суму, що не перевищувала б 74,4 грн).

Слід відзначити, що застосований Верховним Судом України підхід повністю відповідає загальнотеоретичному розумінню принципу гуманізму тлумачення правових норм. Як зазначає С. Прийма, вказаний принцип тлумачення найбільш повно проявляється в кримінальному та кримінально-процесуальному праві, оскільки саме в цих галузевих науках значного поширення набув термін «гуманізація», що означає зміну погляду закону на кримінально карані діяння в бік пом'якшення чи скасування відповідальності [35, 117]. Вибір норми з найбільш сприятливим для особи тлумаченням в даному випадку може бути також обґрунтованим і шляхом безпосереднього використання принципу верховенства права. Адже в кримінальному праві зміст принципу верховенства права передбачає, що за наявності суперечностей між положеннями окремих норм кримінального права, такі суперечності повинні вирішуватися у найбільш сприятливому для особи напрямі [36, 86-87].

Таким чином між матеріальними нормами, які ускладнені існуванням процедурних норм, вважаємо за необхідне зробити такі **висновки**. Класична формула *lex posterior derogat priori*, яка ґрунтується на припущенні розумності законодавства, при подоланні розглянутого різновиду темпоральних колізій може бути спростована за допомогою посилок на загальні правові принципи або цілі правового регулювання, що порушуються при застосуванні колізійного принципу *lex posterior* і свідчать про нерозумність дій законодавця.

Водночас існування процедурних норм-обмежень на прийняття матеріальних норм не може розглядатися як автоматична підстава для надання пріоритету більш раннім матеріальним нормам. Більш рання в часі норма матиме перевагу лише за умови, коли процедурну норму необхідно розглядати як втілення принципу права (принципу законодавства). В такому разі слід виходити з позиції пріоритету процедурних норм-принципів, що і визначатиме в кінцевому підсумку вибір правової норми на користь більш ранньої в часі норми.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА

1. Памятники римского права: Законы XII таблиц. Институты Гая. Дигесты Юстиниана. – М. : Зерцало, 1997. – 608 с.
2. Мейер Д. И. Русское гражданское право. – Ч. 1 [Электронный ресурс] . – Режим доступа : http://www.pravo.vuzlib.net/book_z067_page_19.html;
3. Васильковский Е. В. Руководство к толкованию и применению законов. Для начинающих юристов / Е. В. Васильковский. – М. : Городец, 1997. – 128 с.
4. Гамбаров Ю. С. Курс гражданского права / Ю. С. Гамбаров. – Т. 1 : Часть общая : учеб.-науч. издание. – СПб. : Тип. М. М. Сталюсевича, 1911. – 780 с.
5. Шершеневич Г. Ф. Общая теория права [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.pravo.vuzlib.net/book_z1617_page_50.html
6. Кельзен Г. Чисте Правознавство: з дод. пробл. справедливості / Г. Кельзен ; [пер. з нім. О. Мокровольського]. – К. : Юніверс, 2004. – 496 с.
7. Ютси З. Проблемы коллизий в законодательстве Федеративной Республики Германия / З. Ютси // Колізії у законодавстві України : проблеми теорії і практики / за ред. Ю. Шемшученка. – К. : Генеза, 1996. – С. 29-37.
8. Gonzales Carlos E. The Logic of Legal Conflict: The

- Perplexing Combination of Formalism and Anti-Formalism in Adjudication of Conflicting Legal Norms / Oregon Law Review. – Summer 2001. – Vol. 80. – No. 2. – P. 454-586.
9. *Ваттель Э.* Право народов или принципы естественного права, применяемые к поведению и делам наций и суверенов / Э. Ваттель. – М.: Госюриздат, 1960. – 720 с.
  10. *Мірошниченко А. М.* Колізії в правовому регулюванні земельних відносин в Україні: монографія / А. М. Мірошниченко. – К.: Алерта; КНТ; ЦУЛ, 2009. – 268 с.
  11. *Погребняк С. П.* Колізії в законодавстві України та шляхи їх переборення: дис. ... канд. юрид. наук / С. П. Погребняк. – Х., 2001. – 201 с.
  12. *Пушняк О. В.* Право і час / О. В. Пушняк. – Х.: Вид-во «ФІНН», 2009. – 176 с.
  13. *Власенко Н. А.* Коллизийные нормы в советском праве / Н. А. Власенко. – Иркутск: Изд-во Иркут. ун-та, 1984. – 99 с.
  14. *Москалюк О. В.* Співвідношення змістовного та темпорального принципів подолання колізій норм права: традиційний та новітні підходи / О. В. Москалюк // Часопис Київського університету права. – 2010. – № 4. – С. 65-70.
  15. *Тилле А. А.* Время, пространство, закон. Действие советского закона во времени и пространстве / А. А. Тилле. – М.: Юридическая литература, 1965. – 204 с.
  16. *Бахрах Д. Н.* Три способа действия во времени новых правовых норм и три способа прекращения действия старых норм / Д. Н. Бахрах // Государство и право. – 2005. – № 9. – С. 5-12.
  17. Податковий Кодекс України // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 13-14, № 15-16, № 17. – Ст. 112.
  18. Про систему оподаткування: Закон України // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 39. – Ст. 510.
  19. *Васильев А. А.* Правовая доктрина как источник права: историко-теоретические вопросы: дис. ... канд. юрид. наук / А. А. Васильев. – Барнаул, 2007. – 192 с.
  20. *Агашев Д. В.* Коллизии в праве социального обеспечения России: дис. ... канд. юрид. наук / Д. В. Агашев. – Томск, 2003. – 219 с.
  21. Про внесення змін до Податкового кодексу України та про ставки вивізного (експортного) мита на деякі види зернових культур: Закон України // Голос України. – 2011. – № 113.
  22. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини: Закон України // Відомості Верховної Ради України. – 2006. – № 30. – Ст. 260.
  23. Кодекс адміністративного судочинства України // Відомості Верховної Ради України. – 2005. – № 35-36, № 37. – Ст. 446.
  24. Остаточне рішення Європейського Суду з прав людини справа «Шокін проти України» (Заява №№ 23759/03 та 37943/06) // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://document.ua/sprava-shokin-proti-ukrayini-doc46346.html>
  25. Про оплату праці: Закон України // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – № 17. – Ст. 121.
  26. Про встановлення прожиткового мінімуму та мінімальної заробітної плати: Закон України // Відомості Верховної Ради України. – 2010. – № 4. – Ст. 19.
  27. Про Державний бюджет України на 2009 рік: Закон України // Відомості Верховної Ради України. – 2009. – № 20, № 21-22. – Ст. 269.
  28. Щодо організації роботи по декларуванню доходів, одержаних фізичними особами у 2009 році: Лист Державної податкової адміністрації України від 24 грудня 2009 р. № 28800/7/17-0217 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.kyivsta.gov.ua/rozyaspennya/r/r_fiziki/28800.doc
  29. Щодо права платників податку з доходів фізичних осіб на застосування в 2010 році податкової соціальної пільги: Лист Державної податкової адміністрації України від 14 січня 2010 р. № 160/6/17-0716 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1008.9799.0>
  30. Щодо розміру мінімальної заробітної плати у 2010 році: Лист Міністерства праці та соціальної політики України від 3 лютого 2010 р. № 98/13/84-10 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://news.yurist-online.com/laws/12375/>
  31. Щодо надання роз'яснення стосовно дати застосування прожиткового мінімуму та мінімальної заробітної плати у розмірі, визначеному Законом України від 6 листопада 2009 р. № 1715-VI «Про внесення змін до Закону України «Про Державний бюджет України на 2009 рік»»: Лист Міністерства юстиції України від 26 січня 2010 р. № 20407-0-33-09-21 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://portal.rada.gov.ua>
  32. Відповідь Верховного Суду України № 2-18/0/2 від 20 січня 2010 р. на лист МВС України щодо кваліфікації викрадення чужого майна та визначення розміру, з якого за діяння, вчинені з 1 січня 2010 р., наставала адміністративна та кримінальна відповідальність).
  33. Кодекс України про адміністративні правопорушення // Відомості Верховної Ради України. – 1984. – Дод. до № 51. – Ст. 1122.
  34. Кримінальний кодекс України // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 25-26. – Ст. 131.
  35. *Прийма С. В.* Принципи тлумачення норм права: дис. ... канд. юрид. наук / С. В. Прийма. – Х., 2010. – 194 с.
  36. *Шапченко С. Д.* Принцип верховенства права і Кримінальний кодекс України 2001 р.: деякі теоретичні, законодавчі та правозастосовчі проблеми / С. Д. Шапченко // Законодавство України: науково-практичні коментарі. – 2002. – № 5. – С. 85-92.

Москалюк А. В. Использование принципов права при преодолении темпоральных коллизий

В статье рассматривается проблема преодоления темпоральных коллизий между материальными нормами, усложненная наличием процедурных норм, которые устанавливают запреты и ограничения на принятие определенных материальных норм. Доказывается, что преодоление таких коллизий должно происходить путем использования принципов права, а не путем применения коллизийного принципа «более позднего акта».

Ключевые слова: темпоральные коллизии, принципы права, коллизия норм права, правовая определенность

Moskalyuk Olexandr. Use of the law principles in overcoming the substantive rules conflicting in time

The article analyzes the issue of mediation between substantive rules conflicting in time in the context of existence of procedural norms prohibiting or restricting enactment of substantive rules. The author argues that above mentioned conflicts shall be resolved by applying the principles of law rather than by applying lex posterior principle.

Key words: subject-matter conflict, conflict of special legal norms, interpretation of law, rule of law